

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

BAHADIR UÇAR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/8045

Karar Tarihi : 7/1/2016

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Bahadır UÇAR

Vekili : Av. İbrahim EVCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerlik hizmeti sırasında meydana gelen trafik kazası sonucu uğranıldığı ileri sürülen maddi zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/10/2013 tarihinde Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 31/10/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/12/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlığın 12/1/2015 tarihli yazısında Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Alayı Komutanlığında görevli iken 10/10/2008 tarihinde askerî araçla intikal sırasında bindiği aracın bir diğer askerî araçla çarpışması sonucunda yaralanmıştır.

8. Başvurucu, maddi ve manevi zararlarının karşılanması istemiyle yaptığı idari müracaatın reddedilmesi üzerine 20.000 TL maddi 350.000 TL manevi olmak üzere toplam 370.000 TL tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır.

9. AYİM İkinci Dairesi, maddi zararın tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırmış; bilirkişi raporuna göre başvurusunun uğradığı maddi zarar, daha önce ödenen nakdi tazminat tutarının düşülmesinden sonra 61.301 TL olarak tespit edilmiştir.

10. Anılan bilirkişi raporu 24/1/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu bu rapor üzerine tazminat talebini ıslah ederek maddi tazminat istemini 61.301 TL'ye yükseltmiş, manevi tazminat talebini ise 308.699 TL'ye indirmiştir.

11. AYİM İkinci Dairesi 15/2/2012 tarihli ve E.2010/139, K.2012/175 sayılı kararıyla 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 46. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı bulunduğu bahisle ıslah talebini reddetmiş, maddi tazminat talebiyle bağlı kalarak 20.000 TL maddi tazminatın ve taktiren 14.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının maddi zararının tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş, resen seçilen bilirkişi tarafından düzenlenerek Mahkememize ibraz edilen 26.12.2011 tarihli bilirkişi raporunda; davacının maddi zararının 72.995,00TL; kendisine sağlanan nakdi tazminat yararının ise 11.694,00 TL olduğu, nakdi tazminat yararının mahsubundan sonra maddi zararının 61.301,00 TL olduğu bildirilmiştir.

Taraflara tebliğ edilen bilirkişi raporuna davacı vekili tarafından; dava dilekçesinde fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile 20.000,000 TL maddi ve 350.000,000 TL manevi tazminat talebinde bulduklarını, ıslah taleplerinin olduğunu, ıslah talebinin kabul görmemesi halinde ek dava açma hakları saklı kalmak kaydı ile toplam 370.000,00 TL. dava bedelini değiştirmemek kaydı ile, maddi tazminat taleplerini 61.301,00 TL.na yükseltip, manevi tazminat talebini ise 308.699,00 TL.na indirdiklerini, dava dilekçesini bu şekilde ıslah ettiklerini belirtilerek itiraz edilmiştir

1602 sayılı Kanununun 46/4 maddesinde; "Taraflar sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. " kuralı karşısında idari yargıda iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı bulunduğundan davacının süresi dışında müddeabihi ıslah yoluyla arttırması mümkün bulunmadığından, davacı vekilinin bu yöndeki istemi kabul edilmemiştir.

26.12.2011 tarihli bilirkişi raporu Mahkememizce kabul edilen kıstaslara, ilmi verilere ve yerleşmiş içtihatlarla uygun bulunduğundan, davacının maddi tazminat istemi ile ilgili olarak bu rapor doğrultusunda ve davacının istemine bağlı kalınarak uygulama yapılmıştır.

Davacıya olay nedeniyle duyduğu ve ömür boyu duyacağı acı ve üzüntüyü kısmen de olsa giderebilmek amacıyla, olayın meydana geliş şekli, tarihi, uğranılan zararın derecesi, davacının statüsü, sosyal durumu, paranın alım gücü ve

işletilecek yasal faiz göz önünde bulundurularak, davacıya uygun miktarda ve olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte manevi tazminat verilmesi kararlaştırılmıştır.”

12. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 23/5/2012 tarihli ve E.2012/564, K.2012/574 sayılı kararıyla talebin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı yönünden reddedilmiştir.

13. Başvurucu 24/11/2012 tarihinde kayda giren dilekçesiyle bilirkişi tarafından tespit edilen ve ıslah talebinin reddedilmesi nedeniyle mahrum kaldığı 41.301 TL maddi zararının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle AYİM İkinci Dairesinde yeniden dava açmıştır.

14. AYİM İkinci Dairesi 6/3/2013 tarihli ve E.2013/329, K.2013/283 sayılı kararıyla davanın süre aşımı yönünden reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

“... davacı vekilinin 20.11.2012 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde, 28.11.2012 tarihinde de AYİM'de kayda geçen dava dilekçesinin AYİM İkinci Dairesininin 16.01.2013 tarih ve Esas No.:2013J47, Karar No.:2013/13 sayılı kararı ile reddedilmesini müteakip öngörülen noksanların ikmali sonrasında 15.02.2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde, 21.02.2013 tarihinde de AYİM'de kayda geçen dava dilekçesinde ilk davaya ilişkin yargılama safahatına değindikten sonra davada fazlaya ilişkin hakları saklı tutulduğundan aradaki farkı (61.301,00-20.000,00-41.301,00 TL) davalı idareden talep etme zorunluluğu hasıl olduğunu, bilirkişi raporunun tebliğ edildiği 24.01.2012 tarihinden itibaren 1 yıllık sürede bu davanın açıldığını, ek davanın süreden reddedilmesinin AİHS'ne aykırı olup hak arama yollarının kapanmayacağına dair AİHM kararları bulunduğunu belirterek 41.301,00 TL maddi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak davacıya ödenmesine karar verilmesini talep ve dava ettiği anlaşılmıştır.

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu hükümlerine göre davanın süresinde açılıp açılmadığı ilk inceleme sırasında davanın esasına girilmeden incelenecek hususlar arasında sayılmıştır. Dava açma süresi, kamu düzeni ile ilgili olup hak düşürücü niteliktedir. Davanın her safhasında dikkate alınması hukuk alanında tartışmasız kabul edilen bir zorunluluktur. Bu nedenle davanın süresinde açılıp açılmadığı hususu incelenmiştir.

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 43/1 inci maddesi, "idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek idare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerini kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler." hükmünü amirdir.

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43 üncü maddesinde idari eylemlerden doğan tam yargı davasına ait dava açma süresi gösterilmiş ve bu sürelerin başlangıçları da belirtilmiştir. Belirtilen bu başlangıç tarihlerinden itibaren işlemeye başlayan dava açma süreleri içinde açılmayan davaların esastan incelenmesi mümkün değildir. Zira dava açma süresi hak düşürücü bir süre olup sürenin geçmesiyle dava hakkı ortadan kalkar ve Kanun yeni bir olanak tanımadıkça bu hak bir daha kullanılamaz.

Dava açma süresi geçirildikten sonra açılan davaların reddine karar verileceği, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun, 44/f ve 45/A maddelerinde belirtilmiştir.

Bu hükümler çerçevesinde davacının durumu değerlendirildiğinde; 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan davalarda bir yıllık ve idari başvurudan sonra altmışar günlük dava açma süresinin işlediği, bu süreler geçirildikten sonra müddeabihin miktarının değiştirilemeyeceğinin yine 1602 sayılı AYİM Kanununun 46/4 ncü maddesinin amir hükmü olduğu, kaldı ki Anayasa Mahkemesinin 23 Aralık 2008 gün ve 27089 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 12.06.2008 tarih 2004/103 E, 2008/121 sayılı kararıyla İdari Yargıda ıslah kurumuna yer verilmemesi husususun Anayasaya aykırı olmadığına karar verildiği, bu nedenle bir önceki yargılamada aynı yöndeki talebini ıslah olarak dile getiren ve bu talebi Mahkemece gerekçeleriyle reddedilen davacı vekilinin aynı talebi yeni bir ek dava şeklinde yineleyerek açtığı bu davada, bu talebinin yasal süreler geçirildikten sonra yapıldığı, ilk dava dilekçesinde fazlaya ait istemin saklı tutulmasının durumda bir değişiklik yaratmayacağı bu nedenle davada süre aşımı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır."

15. Başvurucu tarafından bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmuş, AYİM Başsavcılığı 24/6/2013 tarihli görüşünde, 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen cümle ile AYİM nezdinde açılan tam yargı davaları için de ıslah imkânının getirildiğini ve 6459 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddeyle de ıslah imkânının kanun yolu aşaması dâhil derdest olan tüm davalarda uygulanacağını kural altına aldığı, bu nedenle başvurunun karar düzeltme talebinin kabulüne karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

16. AYİM İkinci Dairesi 11/9/2013 tarihli ve E.2013/1143, K.2013/949 sayılı kararıyla ıslah hakkında yapılan kanuni düzenlemeyi tartışmaksızın karar düzeltme isteminin reddine karar vermiştir.

17. Karar, başvurucuya 3/10/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 31/10/2013 tarihinde bireysel başvuru da bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

20. 1602 sayılı Kanun'un 35. maddesinin (a) bendi şöyledir:

"Kesin işlem yapmaya yetkili makamlarca tesis edilen idari işlemlerin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması; üst makamdan, yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dava açmak için belli olan süre içinde istenebilir. Bu müracaat işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur. Altmış gün içinde cevap verilmez ise, istek reddedilmiş sayılır. İsteğin reddi üzerine dava açma süresi başlar ve müracaat tarihine kadar geçmiş olan süre de hesaba katılır."

21. 1602 sayılı Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde altmış gündür.”

22. 1602 sayılı Kanun’un 43. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler.”

23. 6459 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle 1602 sayılı Kanun’un 46. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen cümle şöyledir:

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

24. 6459 sayılı Kanun’un 3. maddesiyle 1602 sayılı Kanun’a eklenen geçici 5. madde şöyledir:

“Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanunun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen hüküm, kanun yolu aşaması dâhil, yürürlük tarihinde derdest olan davalarda da uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 7/1/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenerek gereği düşünüldü:

a. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; 20.000 TL maddi tazminat istemesine rağmen bilirkişi tarafından çok daha fazla maddi zararının olduğunun tespiti üzerine ıslah dilekçesiyle maddi tazminat talebini artırdığını ancak ıslah müessesesinin bulunmadığı ve hak düşürücü sürenin geçmiş olduğu gerekçesiyle bu talebinin reddedildiğini, cismani zararlardan dolayı uğranılan zararın miktarının açılan dava sırasında tespit edildiğini, 11/4/2013 tarihinde yapılan kanun değişikliği ile 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin son fıkrası değiştirilerek hâlen devam eden davalarda ıslah hakkının uygulanmasının öngörüldüğünü, söz konusu kanun değişikliği ile tam yargı davalarında süre ve usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar ıslah mümkün kılınmasına rağmen davanın süre aşımı yönünden reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; 41.301 TL tazminatın zararının meydana geldiği 10/10/2008 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerine bakıldığında başvurunun mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu, idari yargıda ıslah müessesesi olmaması nedeniyle açtığı ilk davada bu talebin reddedilmesi ve daha sonra bilirkişi raporu uyarınca açtığı ikinci davanın ise süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (*Ahmet Yıldırım*, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; *Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51).

31. Mahkemeye erişim hakkı; bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi, mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını (*Özkan Şen*, § 52) ya da kişinin bizzatıhi mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hâle getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

32. Mahkemeye etkili erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirmektedir. Özellikle hukuki belirsizlikler ya da uygulamadaki belirsizlikler, kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Geffre/Fransa*, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34). Bu nedenle mahkemeler usul kurallarını uygularken bir yandan adil yargılanma hakkını ihlal edebilecek aşırı şekilcilikten, diğer yandan da yasalar tarafından düzenlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı gevşeklikten kaçınmalıdır (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Walchli/Fransa*, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29; *Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 21).

33. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012).

34. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması" kenar başlıklı 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Ayrıca bu sınırlamalar; Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

35. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de mahkemeye erişim hakkının dayanağı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde adil yargılanma hakkının sınırlandırılması rejimi düzenlenmemiş olmasına rağmen bunun hiçbir surette mahkemeye erişim hakkının sınırlandırlamayacağı anlamını taşımadığını; hakkın niteliği gereği, mahkemeye erişim konusunda devletin birtakım sınırlama ve düzenlemeler yapmasının kaçınılmaz olduğunu ve bu nedenle Sözleşmeciler devletlerin bu konuda bir takdir alanına sahip olduklarını kabul etmektedir. Ancak bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (*Ashingdane/Birleşik Krallık*, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57; *García Manibardo/İspanya*, B. No: 38695/97, 15/2/2000, § 36; *Sabri Güneş/Türkiye*, B. No: 27396/06, 24/5/2011, § 56).

36. Sonuç itibarıyla mutlak olmayan ve sınırlandırılabilen mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlanmaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvuru üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

37. Dava açılması konusundaki kısıtlamalar, kural olarak mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Bu kısıtlamalar, süre ve benzeri birtakım usule ilişkin şartlar öngörülerek doğrudan doğruya olabileceği gibi mahkeme önünde devam eden bir davanın taraflarının, dava konusu hak veya menfaate yönelik tasarruflarının sınırlandırılması şeklinde de tezahür edebilir. Bir tazminat veya tam yargı davasına konu olan alacağa ilişkin talep miktarının, yargılama safahatı kapsamında arttırılamaması nedeniyle alacağın belirli bir kısmına erişilememiş olması da belirtilen anlamda dava açılması ile ilgili bir kısıtlama olarak mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerekli olan bir konudur.

38. Tazminat alacağının miktarı, ancak bilirkişi incelemesi ve benzeri araştırmalardan sonra mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgudur. Tazminat müessesesinin bu özelliği gereği, hak kazanılan tazminat miktarının dava açılmadan önce tam olarak bilinmesi veya öngörülmesi mümkün değildir. Dava açılması aşamasında karşı karşıya kalınan bu belirsizliğin, talep miktarının sonradan düzeltilmesi (ıslah) yoluyla aşılması da 30/4/2013 tarihi öncesinde 1602 sayılı Kanun gereği mümkün değildir. Buna göre hak kaybına uğramaması bakımından davacı tarafın dava devam ederken talep sonucunu ıslah etme ihtiyacının doğması kaçınılmazdır.

39. Diğer taraftan 1602 sayılı Kanun'da 30/4/2013 tarihinde yürürlüğe giren ve 6459 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktarın, kanun yolu aşaması dâhil yürürlük tarihinde derdest olan davalarda da süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin artırılmasına olanak tanınmıştır. Buna göre mahkemelerce istemle bağlı olma kuralı uygulanmak suretiyle verilen kararlara taraflardan birinin kanun yoluna başvurmuş olması şartıyla davacı veya davacıların artırılan miktara isabet eden harcı ödemek suretiyle kararı veren Mahkemeye verecekleri dilekçe ile bir defaya mahsus olmak üzere dava dilekçesinde gösterilen miktarı arttırmaları mümkündür.

40. Başvuru konusu olayda başvuru 10/10/2008 tarihinde meydana gelen kazada yaralanmış, yaralanma neticesinde oluştuğunu ileri sürdüğü 20.000 TL maddi 350.000 TL manevi olmak üzere toplam 370.000 TL tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle AYİM'de dava açmıştır. AYİM maddi zararın tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırmış, bilirkişi raporuna göre başvurunun uğradığı maddi zarar daha önce ödenen nakdi tazminat tutarının düşülmesinden sonra 61.301 TL olarak belirlenmiş, bilirkişi raporu 24/1/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvuru bu rapor üzerine tazminat talebini ıslah ederek maddi tazminat istemini 61.301 TL'ye yükseltmiş, manevi tazminat talebini ise

308.699 TL'ye indirmiştir. AYİM 15/2/2012 tarihli kararı ile 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı bulunduğundan bahisle ıslah talebini reddetmiş, maddi tazminat talebiyle bağlı kalarak 20.000 TL maddi tazminatın ve takdiren 14.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiş, bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebini ise süresinde yapılmadığı gerekçesiyle 23/5/2012 tarihli kararı ile süre aşımı yönünden reddetmiştir.

41. Diğer taraftan başvurucu, bilirkişi raporunun kendisine tebliğinden itibaren bir yıl içinde ve 24/11/2012 tarihinde kayda giren dilekçesiyle bilirkişi tarafından tespit edilen ve ıslah talebinin reddedilmesi nedeniyle mahrum kaldığı 41.301 TL maddi zararının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle yeni bir dava açmıştır. AYİM; tam yargı davalarında bir yıllık ve idari başvurudan sonra altmışar günlük dava açma süresinin bulunduğunu, bu süreler geçirildikten sonra müddeabihin miktarının değiştirilemeyeceğinin 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin amir hükmü olduğunu, kaldı ki Anayasa Mahkemesince idari yargıda ıslah kurumuna yer verilmemesi hususundaki Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verildiğini, bu nedenle bir önceki yargılamada aynı yöndeki talebini ıslah olarak dile getiren ve bu talebi Mahkemece gerekçeleriyle reddedilen başvurucunun aynı talebi yeni bir ek dava şeklinde yineleyerek açtığı bu davada süre aşımı bulunduğunu belirterek davanın süre aşımı yönünden reddine karar vermiştir.

42. Bu karara yapılan karar düzeltme başvurusu üzerine Başsavcılık tarafından hazırlanan görüşte ise 30/4/2013 tarihinde yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen cümle ile AYİM nezdinde açılan tam yargı davaları için de ıslah imkânının getirildiğini ve 6459 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle 1602 sayılı Kanuna eklenen geçici 5. maddeyle de ıslah imkânının kanun yolu aşaması dâhil derdest olan tüm davalarda uygulanacağını kural altına alındığını, bu nedenle başvurucunun karar düzeltme talebinin kabulüne karar verilmesi gerektiği belirtilmiş ise de AYİM İkinci Dairesi, karar düzeltme isteminin reddine karar vermiştir.

43. Adil yargılanma hakkı, demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından biri olup tüm bireyler açısından mümkün olan en geniş şekilde güvence altına alınmalıdır. Diğer taraftan hukuki eylem, işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında bulunması hukuk devletinin unsurları olan hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle hak arama özgürlüğü ile hukuki istikrar ve hukuki güvenlik gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012). 6459 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrasındaki düzenleme ile askerî idare aleyhine açılan davaların ve bu davalar kapsamında sunulan taleplerin disipline edilmesinin hedeflendiği, daha ciddi takip edilmesi sağlanarak davaların sürüncemede kalması ve belirsizliklerin önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasındaki davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması bağlamında değerlendirilebilecek bu amaçların meşru olduğu açıktır (*İbrahim Can Kişi*, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 41).

44. Hakkın özü, dokunulduğunda söz konusu temel hak ve özgürlüğü anlamsız kılan asli çekirdeği ifade etmekte olup bu yönüyle her temel hak açısından kişiye dokunulmaz asgari bir alan güvencesi sağlamaktadır. Bu çerçevede hakkın kullanılmasını önemli ölçüde güçleştiren, hakkı kullanılamaz hâle getiren veya ortadan kaldıran sınırlamaların hakkın özüne dokunduğu kabul edilmelidir (AYM, E.2002/112, K.2003/33, 10/4/2003). Ölçülülük ilkesinin amacı da temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirilmeye uygun olmasını ifade

eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden zorunluluk ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçsüz bir yükümlülük getirmemesini işaret eden oranlılık unsurlarını içermektedir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013).

45. Bu noktada belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için müdahale teşkil ettiği ve mahkemeye erişim hakkının ihlaline yol açtığı iddia edilen önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında bireye düşen fedakârlığın ağırlığının dikkate alınması ve gözetilen kamusal yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa'nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa'da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılmasında da dikkate alınmalıdır (*İbrahim Can Kişi*, § 43).

46. Somut başvuruya konu yargılamada ıslaha yönelik talep hakkı kısıtlanan başvurucu, bilirkişi tarafından hesaplanan 61.301 TL maddi zararının ancak 20.000 TL'lik kısmını tazmin edebilmiştir. Bu şekilde tazminat alacağına kayda değer bir kısmından mahrum kalan başvuruçunun, katlanmak zorunda kaldığı külfetin, hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğu; dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Belirtilen nedenlerle başvuruçunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, anayasal haklarının ihlal edildiğini belirterek 41.301 TL tazminatın, zararının meydana geldiği tarihten itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Kararlar*" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruçunun lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

50. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde adil yargılanma kapsamında bulunan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği tespit edilmiştir. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan, kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM İkinci Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucu tarafından uğradığı zararın tazmini talebinde bulunulmuş olup mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş olduğundan bu aşamada tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

52. 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM İkinci Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE

7/1/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ